

EINES PER TREBALLAR LA LECTURA A LES AULES

ROSA ARCARONS

ÍNDEX

L'OBRA I EL SEU ENTORN

PÀG.

Fitxa tècnica	3
Introducció	3
L'autor	4
L'il·lustrador	4
L'argument	5
Gènere, estil i context literari	5
El tema i els subtemes	6

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

Abans de la lectura	7
Durant la lectura	8
Després de la lectura	10
Avaluació de la lectura	11

DIVERSITAT

Activitats de reforç	12
Activitats d'ampliació	14

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LECTORA

Invitació a la lectura	16
------------------------------	----

PROPOSTES LÚDIQUES

Entreteniments	17
----------------------	----

INTERDISCIPLINARIETAT

Activitats i connexions	18
-------------------------------	----

LITERATURA COMPARADA

Activitats	20
------------------	----

SOLUCIONARI	21
-------------------	----

CINC VIATGES PEL MISTERI

L'OBRA I EL SEU ENTORN

FITXA TÈCNICA

Títol: *Cinc viatges pel misteri*

Autor: Francesc Gisbert

Il·lustracions: Agustín Comotto

Editorial: Barcanova

Lloc i any d'edició: Barcelona, 2009

Col·lecció: «Sopa de llibres», Sèrie Verda, 152

Pàgines: 206

INTRODUCCIÓ

Cinc viatges pel misteri s'adreça a nois i noies a partir de deu anys, per tant és un llibre recomanat en els darrers cursos de Primària, com també al començament de Secundària.

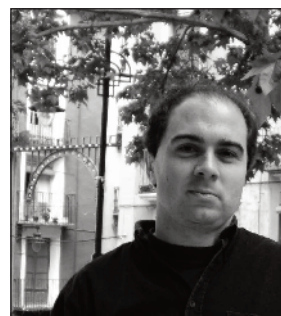
És un conjunt de cinc narracions amenes, entretingudes i de lectura fàcil. Les cinc històries tenen un nexa comú: el personatge que descobreix els enigmes proposats i la cronista de tots els fets. És per això que podríem dir que són cinc novel·les breus en una.

La visió aguda, la percepció dels detalls i la personalitat peculiar de la persona que esbrina tots els misteris fan que aquesta lectura juvenil sigui en realitat un tastet per endinsar-se en la literatura de misteri dels grans autors consagrats com Agatha Christie, Sir Artur Conan Doyle, Manuel Vázquez Montalbán, Jaume Fuster...

L'AUTOR

Francesc Gisbert i Muñoz és un escriptor alacantí que va néixer a Alcoi l'any 1976. És llicenciat en filologia catalana per la Universitat d'Alacant i treballa com a professor de Secundària a l'IES Mutxamel (L'Alacantí).

L'any 1994 va començar a escriure llibres per a joves i més tard també per a adults. En tots els àmbits literaris ha estat reconeguda la seva vàlua com a escriptor i ha recollit nombrosos guardons com l'Enric Valor, el Ciutat de Torrent, el Carmesina, el Ciutat de Borriana, el premi de la Crítica, el Josep M. Folch i Torres, el Vicent Silvestre...

Per a joves, ha escrit narrativa històrica: *El secret de l'alquimista* (2001) i *El misteri de la Lluna Negra* (2000), premi de Novel·la Juvenil Ciutat de Torrent i premi de la Crítica; ha cultivat la intriga i el suspens, amb *El fantasma de la torre* (2002), premi de Narrativa Juvenil Enric Valor; la novel·la de viatges i aventures, amb *El somriure de l'esfinx* (2003), premi Ciutat de Borriana, i l'assaig divulgatiu, amb *Les cares de la integració* (2007).

També ha publicat obres infantils, com *Una llegenda per a Draco*, premi Carmesina 2003; *Misteris SL*, premi Vicent Silvestre 2003; *La meua família i altres monstres*, premi Folch i Torres 2005 i premi Samaruc; *Somni d'una nit de Sant Joan*, premi Vila d'Eliana 2007, o *Les històries estranyes*, premi Laurèdia d'Andorra 2004.

En l'àmbit de la investigació, ha escrit *Màgia per a un poble*, premi Bernat Capó 2007, un treball sobre els mites, les creences i els costums tradicionals dels valencians, relacionats amb la màgia. A més a més, és coautor de llibres de text per a l'ensenyament de la llengua i de materials per a primers lectors.

En podeu trobar més informació a Internet mitjançant els buscadors del Google i la Viquipèdia.

L'IL·LUSTRADOR

Què és per a vosaltres un il·lustrador?

Segons Agustín Comotto, un il·lustrador és aquella persona que intenta continuar, allà on les paraules no arriben, una història.

Nascut el 1968 a Buenos Aires, Argentina, però català d'adopció, Agustín Comotto va deixar ja fa uns anys el seu país, i es dedica al món de la il·lustració i la literatura infantil des de ja fa un munt de temps.

Segons ell mateix ha dit en més d'una entrevista, dibuixa des que té memòria, tot i que, professionalment, va començar en el món del còmic cap a l'any 1986 (si no li falla la memòria!). Li agrada explicar històries; el còmic és per a Agustín com una espècie de cinema, tot i que molt més barat.

A més d'il·lustrador, Comotto també és escriptor de llibres per a nens, i amb molt d'èxit. Els seus projectes de futur són, sobretot, seguir imaginant i creant històries.

En podeu trobar més informació a www.agustin-comotto.com o bé a través d'un buscador d'Internet com el Google.

L'ARGUMENT

Quan els pares de l'Àlícia, una nena d'uns deu anys, es van quedar sense feina, van decidir tornar a la Torre, el seu poble natal. La família es va instal·lar a casa de l'àvia Carme i la tia Sofia.

La tia Sofia és una persona un xic especial i això fa que per a l'Àlícia no sigui sant de la seva devoció. Però la tia Sofia té cops amagats i molts amics i familiars que requereixen la seva atenció.

Viatjant amb la tia Sofia d'aquí cap allà mentre resolen cinc misteris ben estranys (una casa encantada per la Lluna, un creuer amb mort inclòs, una casa pairal amb secrets i llegenda pròpia, la desaparició d'un company de classe amb molt enginy i unes vacances pagades amb trampa), l'Àlícia descobrirà com pot ser d'interessant i divertida la seva tia.

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

Es tracta de cinc narracions de misteri agrupades en un mateix llibre. D'estil juvenil i de caire detectivesc, representen una bona introducció al món de la novel·la policíaca i de misteri que, amb autors tan famosos i reconeguts internacionalment com Agatha Christie, Sir Arthur Conan Doyle, etc., han creat un gènere propi.

La clau d'aquest conjunt de novel·les és la capacitat de deducció dels indicis que es presenten en cada misteri i que només la sagacitat, en aquest cas, de la detectiva que surt de la ment de Francesc Gisbert és capaç de treure'n les conclusions encertades.

Com a gran coneixedor de la millor novel·la policíaca, Francesc Gisbert construeix tota una sèrie de misteris dignes de ser investigats per Miss Marple o Hèrcules Poirot, famosos detectius de ficció creats per l'escriptora Agatha Christie, que fan servir l'analítica dels fets i la seva deducció per resoldre els casos més intrigants.

El text està narrat en primera persona per la coprotagonista de totes les històries, l'Àlícia, una noia d'uns deu anys que utilitza un llenguatge planer i entenedor per explicar en temps passat les aventures que viu amb la seva tieta àvia.

Els diàlegs entre la protagonista i la resta de personatges estan molt ben elaborats, amb abundància de frases fetes, comparacions i bones descripcions.

Cada aventura se situa en un indret diferent de la geografia estatal, molt ben descrit, fet que comporta que el/la lector/a pugui visualitzar, com si es tractés d'una pel·lícula, els diferents escenaris i situacions.

EL TEMA I ELS SUBTEMES

El tema de les diferents novel·les és el misteri, es presenten situacions on hi ha sempre alguna cosa o circumstància fora de lloc i on res no és el que en realitat aparenta als ulls de les persones que no tenen una capacitat deductiva com la de la protagonista.

No tots els misteris són iguals i és per això que diferents tipus de delictes conformen els subtemes misteriosos d'aquest recull d'històries.

Però el misteri no deixa de ser un dels pretextos per fer-nos adonar de la importància de saber conviure amb persones de diferent generació, en què, d'entrada, idees i pensaments poden arribar a xocar, però que la coneixença i el respecte intergeneracional fan que les barreres desapareguin.

Un altre subtema que amaga el mateix misteri és la forma en la qual es resol: observar, que no pas veure; escoltar, que no pas sentir, es converteixen en peces fonamentals de la deducció i de la lògica. Dues maneres d'estructurar el pensament que a vegades pagaria la pena de posar en pràctica.

PROPOSTES DE COMPENSIÓ LECTORA**ABANS DE LA LECTURA**

1 Llegiu la ressenya de l'argument de la novel·la a la contracoberta. Després, fixeu-vos en la il·lustració de la coberta i responeu les qüestions següents:

a) Quins personatges hi apareixen?

b) On es podrien trobar aquests personatges?

c) Qui creieu que porta la veu cantant? Per què?

d) Si us diem que el gos té nom de detectiu, quin nom li posaríeu? Per què?

e) Si aquesta portada fos una vinyeta de còmic, què creieu que dirien o pensarien els personatges?

2 Ara ens fixarem en el títol de la novel·la: *Cinc viatges pel misteri*.

a) Què és per a vosaltres un misteri?

b) Us agraden?

c) Segur que alguna vegada us heu trobat davant d'algun misteri. Què heu fet? Com heu intentat esbrinar-ne la solució?

d) Anomeneu cinc llocs del món on us agradaria poder anar a resoldre algun cas.

e) Poseu en comú les respostes, de forma oral, i feu-ne una comparació.

DURANT LA LECTURA

- 1 A continuació construïreu part de l'esquelet d'aquesta novel·la, és a dir, situareu cada viatge en cada misteri, en cada paisatge, en cada delicte, a la graella següent, que podeu omplir a mesura que aneu llegint.

Títol	Lloc	Misteri	Delicte
Els intrusos de la lluna negra			
El crim perfecte			
Al cor del laberint			
Un rostre a la finestra			
Reunió a l'illa de Lobos			

- 2 Busqueu frases fetes que s'amaguen darrere de cada un dels viatges misteriosos. En concret, esbrineu-ne dues per cada misteri, a les pàgines suggerides, i expliqueu-ne els significats.

Misteris	Pàgina	Frases fetes	Significat
Els intrusos de la lluna negra	24		
	32		
El crim perfecte	56		
	83		
Al cor del laberint	89		
	113		
Un rostre a la finestra	135		
	142		
Reunió a l'illa de Lobos	170		

- 3 Per resoldre els misteris la tia Sofia «llegeix i interpreta» les pistes que ella va observant. Feu de detectius i esbrineu quina pista i quina conclusió s'amaga darrere de la pàgina proposada:

Misteri	Pàgina	Pista	Conclusió
Els intrusos de la lluna negra	42		
El crim perfecte	82		
Al cor del laberint	126		
Un rostre a la finestra	150		
Reunió a l'illa de Lobos	173		

ANOTACIONS

DESPRÉS DE LA LECTURA

- 1 Imagineu-vos que sou periodistes i heu de cobrir la notícia d'una de les investigacions de la tia Sofia. Confeccioneu-ne una notícia breu per a la primera pàgina del vostre diari.

- 2 Quin podria ser el titular que acompanyaria la notícia anterior?

- 3 Compareu els diferents titulars entre els companys/es i consensueu el que podria ser el que s'ajustés millor a cada un dels misteris.

- 4 Durant tot el llibre, l'Àlícia va fent un retrat de com és, segons el seu punt de vista, la personalitat de la tia Sofia. Anomeneu-ne els trets més importants, tant de físic com de caràcter.

AVALUACIÓ DE LA COMPENSIÓ LECTORA

1 Digueu si les frases següents són veritables (V) o falses (F):

- a) L'Àlícia és la neboda de la tia Carme.
- b) Els pares de l'Àlícia són propietaris d'un restaurant.
- c) El gos de la tia Sofia es diu Hèrcules Poirot.
- d) A la tia Sofia li agrada molt fer mitja.
- e) Abans d'arribar a la Torre l'Àlícia vivia a Granollers.
- f) El primer viatge a Galícia el fan principalment amb tren.
- g) Les nits sense lluna s'anomenen de lluna negra.
- h) Als penya-segats de Galícia hi ha contrabandistes de joies.
- i) Al transatlàntic fan amistat amb un matrimoni molt ric.
- j) La funda d'un violoncel serveix d'amagatall al senyor Delhom.
- k) Per arribar fins a Núria han de pujar amb el cremallera.
- l) Els minairons són personatges màgics de la tradició popular catalana.
- m) El noi nouvingut a la classe de l'Àlícia és d'origen grec.
- n) Alexei escriu un missatge xifrat en forma d'acròstic.
- o) En el seu últim viatge es desplacen fins a les Illes Balears.
- p) Tots els convidats a l'illa de Lobos tenen alguna cosa en comú.
- q) L'opinió que l'Àlícia té de la tia Sofia canvia a mesura que la va coneixent.

2 Escriu correctament les frases falses de l'exercici anterior de tal manera que totes siguin vertaderes.

PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT

ACTIVITATS DE REFORÇ

- 1 Quan parlem fem servir moltes expressions que no es poden interpretar al peu de la lletra. Per exemple, «fer cinc cèntims de» (pàg. 25) no vol dir pas que hàgim de confeccionar o tenir una moneda de 5 cèntims, sinó que, en realitat, estem dient «explicar alguna cosa».

Relaciona les següents expressions considerant el seu significat real. Com podeu veure, fan referència al cos humà.

Tenir-hi la mà trencada (p. 9)

Ser eixelebrat.

Fer el cor fort (p. 12)

Ser molt hàbil o expert.

Pujar-hi de peus! (p. 15)

Procurar tenir valor.

Ser un cap de trons (p. 16)

Assegurar-se plenament
quelcom.

- 2 Agafeu un mapa del Mediterrani i marqueu els punts de destinació del creuer de la narració «El crim perfecte». A quins països europeus atraca el vaixell?

- 3 Substituïu les paraules amb negreta del paràgraf següent per algun dels sinònims que us proposem^(*):

endossar · examinar · sondejar · explorar · mercadejos · ironies · burles ·
contraban · mercat negre · atroços · cruels · inhumans

^(*) Les paraules proposades són més de 7 perquè pugueu escollir el sinònim que cregueu més oportú.

«Completava tres o quatre voltes al mercat, abans d'aturar-se. **Escrutava** preus, preguntava, comparava, meditava, tastava i calculava mentalment quant estalviaria per comprar en un lloc o un altre. Un recorregut interminable de **re-gatejos despietats**, **sarcasmes** feridors, indiferències calculades i **estratègies** disfressades. Tot val, en la lluita de la compra, per a qui s'ha forjat en els anys de la postguerra i l'**estraperlo**. Em vaig adonar que, en els productes que els venedors posaven més interès a **encolomar**-nos, era on havíem d'anar amb més compte.» (pàg. 9)

- 4 En la narració «Al cor del laberint» es fa esment dels gossos de raça mastí sense especificar quins tipus de mastins són, tot i que podem suposar que es tracta de mastins dels Pirineus.

- a) Què s'entén per un gos mastí? _____
- b) Tipus de mastins. _____
- c) Característiques del mastí dels Pirineus. _____

- 5 En «Un rostre a la finestra» ens trobem amb un personatge d'origen rus: l'Alexei, el nou amic de l'Àlícia. Sabíeu que a Rússia escriuen amb un alfabet diferent del nostre? A Catalunya utilitzem l'alfabet llatí, mentre que a Rússia el ciríl·lic és l'alfabet oficial.

Anomeneu tres països o cultures que tinguin o hagin tingut escriptures o alfabets diferents del nostre.

- 6 Esbrina tots aquests detalls sobre les Illes Canàries:

- a) On estan situades?

- b) Quin oceà les banya?

c) Quantes illes són?

d) Enumereu-les segons la seva posició d'oest a est.

ACTIVITATS D'AMPLIACIÓ

- 1 El llenguatge mariner, com tots els llenguatges específics, té molts termes propis. Paraules com CABINA, COBERTA, NUS, PROA, POPA, ESLORA, ESTRIBORD, BABORD, SEGON DE BORD i BUC tenen un sentit específic per a tota la gent de mar. Descobriu què signifiquen aquestes paraules.

- 2 A la pàg. 39 la tia Sofia comenta: «La gent té dues cares. El que semblen i el que són en realitat.» Compartiu aquesta afirmació? Raoneu les vostres explicacions i poseu-ne algun exemple.

- 3 Després d'haver llegit aquest llibre, quina creieu que és la combinació de dots necessària per ser un bon detectiu?

4 En termes generals, quan creieu que l'estraperlo reneix amb força?

5 Un dels laberints més famosos de la història va unit a una llegenda grega molt important, la llegenda del Minotaure. Esbrineu què li va passar al Minotaure en el laberint.

En podeu trobar informació al web

<http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/index1.htm>

ANOTACIONS

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

1 Quin misteri dels cinc que heu llegit us ha agradat més? Per què?

2 Recomanaríeu aquest llibre per Sant Jordi? Raoneu la resposta amb un mínim de tres arguments, tant si són a favor com en contra.

3 Imagineu que el títol de la novel·la fos SIS viatges pel misteri. Ajudeu l'autor, Francesc Gisbert, a trobar un **lloc** on passi l'acció, un mitjà de transport per arribar-hi, el tipus de **delicte** a investigar i els **personatges coprotagonistes**.

ANOTACIONS

PROPOSTES LÚDIQUES

- 1 A la tia Sofia li agrada fer ganxet. Indagueu quines són les aficions dels membres de la vostra família.

JOCS DE PARAULES

L'amic de l'Àlícia es va poder salvar gràcies a l'enviament d'un missatge xifrat, en aquest cas un acròstic. Un acròstic és una composició en què les lletres que ocupen determinats llocs (per exemple, les lletres inicials de cada vers) formen una paraula o frase.

a) Inventeu un dictat de frases curtes que formi un acròstic amb el vostre nom.

b) Altres jocs de paraules:

Anagrama: reordenació o transposició de les lletres o dels fonemes d'una o més paraules a fi de formar-hi un o més mots nous.

Palíndrom: (del grec *palíndromos*, que torna enrere, que va i ve): és una paraula o frase que pot ser llegida tant d'esquerra a dreta com de dreta a esquerra.

1. Escriviu o busqueu dos palíndroms i dos anagrames. Intercanvieu-vos-els i veurem qui és capaç de descobrir-los.

2. Voleu convertir-vos en detectius o detectives? És possible fer-ho amb un clàssic joc de taula, el CLUEDO. De segur que si apliqueu els dots deductius de la tia Sofia tindreu algun avantatge respecte a altres jugadors. Proveu-ho!

3. Si voleu experimentar què se sent passejant per un laberint com el que surt en una de les històries de les nostres detectives, només heu d'anar a Barcelona, al parc del Laberint d'Horta, prop de la Vall d'Hebron. Un lloc per perdre-s'hi! En podeu trobar informació al web <http://www.bcn.cat/parcsijardins>

**COMPETÈNCIA BÀSICA EN EL TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ
I COMPETÈNCIA DIGITAL / APRENDRE A APRENDRE**

1. Imagineu que treballeu en una agència de viatges i la tia Sofia us demana que li faciliteu el transport fins als llocs on passen les seves investigacions. Trieu una destinació de les cinc i...

- a) Busqueu els possibles horaris dels diferents mitjans de transport^(*) que podrien agafar per arribar-hi.
- b) Presenteu també els diversos pressupostos econòmics. Quin és el més assequible?

^(*)Recordeu que el viatge triat és per a un adult, una menor de 12 anys i un gos.

2. Esteu treballant en una agència de publicitat i el govern insular de les Canàries us proposa fer una campanya publicitària sobre l'illa de Lobos. Esbrineu tot el que pugueu sobre l'illa per tal de fer un treball que entusiasmi els vostres clients.

**COMPETÈNCIA BÀSICA EN CONEIXEMENT
I INTERACCIÓ AMB EL MÓN FÍSIC**

1. En «Els intrusos de la lluna negra» hi ha una fase de la Lluna que els malfactors aprofiten per aconseguir els seus propòsits. Esbrina:

- a) Quines són les diferents fases de la Lluna.
- b) Com i per què es produeixen aquestes fases.
- c) Un sinònim de noviluni i de pleniluni.

2. L'any 2009 ha estat declarat per la UNESCO com l'Any Internacional de l'Astronomia, en honor del gran astrònom Galileu Galilei. Ell va fer una sèrie de descobriments que van canviar per sempre la nostra percepció de l'Univers.

- a) Quins descobriments va fer Galileu Galilei? Sapigueu que, pels seus treballs, se'l considera un dels pares de l'astrofísica.

COMPETÈNCIA BÀSICA D'AUTONOMIA I INICIATIVA PERSONAL

1. El poble de la Torre existeix. Esbrineu, segons les pistes que en dóna el llibre i l'autor: ^(*)

- a) En quina comunitat autònoma es troba?
- b) En quina província?
- c) Quin és el nom complet del poble?

d) Quin és el seu topònim en castellà?

(*) En català i en valencià les poblacions que porten article s'escriuen en minúscula.

COMPETÈNCIA BÀSICA ARTÍSTICA I CULTURAL

1. El nostre país és ple de llegendes i de personatges que les protagonitzen. Les llegendes són narracions populars que solen barrejar elements reals i elements imaginaris, serveixen per explicar costums o tradicions que ens han arribat per transmissió oral i estan relacionades amb un personatge, un lloc, un monument, un país...

- a) Cerqueu informació sobre alguna llegenda de les vostres contrades o sobre algun personatge legendari local.
- b) Exposeu les vostres descobertes a la resta de companys/es.

COMPETÈNCIA BÀSICA SOCIAL I CIUTADANA

1. A les nostres escoles, cada vegada arriben, amb una freqüència major, companys i companyes d'altres parts del món, com l'Alexei. Tenir la possibilitat de fer amistat amb persones d'altres cultures és una manera d'enriquir-nos i obrir les nostres ments.

- a) Elaboreu l'arbre genealògic de la vostra família (besavis, avis, pares i vosaltres) i compareu-lo amb l'arbre dels vostres companys.

COMPETÈNCIA BÀSICA MATEMÀTICA

1. MISTERIS MATEMÀTICS

En la narració «El crim perfecte», a la pàgina 53, el senyor de Granollers parla amb les nostres protagonistes de les característiques de la nau en què viatgen: «—Una nau excel·lent —va voler aclarir-nos el marit—. Supera els quaranta nusos sense esforç, té capacitat per a una càrrega de deu mil tones i posseeix un doble buc, d'acer i reforços de titani, antinaufragis.»

- a) A quina velocitat, mesurada en km/h, es desplaça aquesta nau que va a quaranta nusos?
- b) Quants quilos corresponen a una càrrega de deu mil tones?

LITERATURA COMPARADA

Francesc Gisbert s'inspira en grans escriptors de novel·les de misteri per donar vida als seus personatges i a les diverses intrigues que arriben a desentrellar.

La primera pista que ens dóna l'autor és el nom del gos de la tia Sofia, Poirot (cèlebre detectiu belga de ficció creat per l'escriptora anglesa Agatha Christie).

Agatha Christie va crear un altre personatge detectivesc, en aquest cas femení, que resolia els enigmes comparant-los amb actes de la vida quotidiana dels seus veïns. Quan la tia Sofia diu a l'Alícia: «—S'aprèn força sobre la naturalesa humana, escoltant els problemes dels altres en un dia de mercat.» (pàg. 10), sembla talment que parli la detectiva anglesa de ficció Miss Marple.

Dins de la literatura juvenil de misteri del nostre país podem trobar autors reconeguts com **Jaume Fuster**, amb *Les cartes d'Hèrcules Poirot* o *Anna i el detectiu*; **Joaquim Carbó**, amb diferents llibres en què el protagonista és el detectiu Felip Marlot; **Josep Gòrriz**, amb les aventures que protagonitza la colla del mar...

A escala internacional i, com a clàssics del gènere, podem trobar l'escriptora **Enid Blyton** i les seves col·leccions d'«Els cinc secrets», «Els set secrets», les aventures d'investigadors inoblidables com Nancy Drew i els germans Hardy, o *Dick Tracy* que de segur que més d'un familiar vostre deu haver llegit en la seva infantesa.

Actualment també podem trobar diferents sèries de dibuixos animats en què els protagonistes utilitzen els mètodes de deducció de pistes, tal com fa la tia Sofia. El cas més recent és la sèrie japonesa *El detectiu Conan*, una bona manera d'entrar en aquest món de misteris.

Per últim, i del mateix autor i amb les mateixes protagonistes, també pots llegir el volum *Les històries estranyes*, publicat per Bromera l'any 2007.

ANOTACIONS

Propostes de comprensió lectora

Abans de la lectura

1. Llegiu la ressenya de l'argument de la novel·la a la contracoberta. Després, fixeu-vos en la il·lustració de la coberta i responeu les qüestions següents:

- Quin són els personatges que hi apareixen?
Una senyora gran, una nena i un gos.
- On es podrien trobar aquests personatges?
A prop del mar, en algun lloc on hi hagi penya-segats.
- Qui creieu que porta la veu cantant? Per què?
La senyora gran, perquè porta una llanterna a la mà.
- Si us diem que el gos té nom de detectiu, quin nom li posaríeu? Per què?
Resposta oberta.
- Si aquesta portada fos una vinyeta de còmic, què creieu que dirien o pensarien els personatges?

Resposta oberta.

2. Ara ens fixarem el títol de la novel·la: Cinc viatges pel misteri:

- Què és per a vosaltres un misteri?
- Us agraden els misteris?
- Segur que alguna vegada us heu trobat davant d'algun misteri. Què heu fet? Com heu intentat esbrinar-ne la solució?
- Anomeneu cinc llocs del món on us agradaria poder anar a resoldre algun cas.
- De forma oral, poseu en comú es respostes i feu-ne una comparació.

Totes les respostes d'aquest apartat són obertes.

Durant la lectura

1. A continuació fareu part de l'esquelet d'aquesta novel·la, és a dir, situareu a la graella següent, que podeu omplir a mesura que aneu llegint, cada viatge en cada misteri, en cada paisatge, en cada delictes.

Títol	Lloc	Misteri	Delictes
Els intrusos de la lluna negra	Cap Corrubedo, a Galícia	Rumors de veus, presències, llums que s'encenen i s'apaguen.	Contraban d'estupefaents
El crim perfecte	El <i>Majestic</i> , enmig de la mar Mediterrània	Suïcidi	Evasió de capital
Al cor del laberint	La vall de Núria, el Ripollès, el Pirineu	Saquejos al rebost	Intent d'assassinat
Un rostre a la finestra	La Torre	Desaparició d'un company	Segrest
Reunió a l'illa de Lobos	Illes Canàries	Invitació anònima	Robatori

2. Busqueu frases fetes que s'amaguen darrere de cada un dels viatges misteriosos. En concret, esbrineu-ne dues per cada misteri a les pàgines suggerides i expliqueu-ne els significats.

Misteris	Pàgina	Frases fetes	Significat
Els intrusos de la lluna negra	24	Ens treia de polleguera	Ens irritava
	32	Me'n feia creus	M'estranyava
El crim perfecte	56	Vaig quedar de pedra	Em Vaig sorprendre molt
	83	No hi havia roba estesa	No hi havia ningú
Al cor del laberint	89	No lliga els gossos amb llonganisses	No graneja. No té diners de sobres
	113	Haver fet denteta	Haver despertat desig
Un rostre a la finestra	135	Cantar-li les quaranta	Retreure
	142	Treure el fetge per la boca	Cansar-se molt
Reunió a l'illa de Lobos	170	Escampà la boira	Passejà per distreure's
	199	Estava amb l'ai al cor	Patia

3. Per resoldre els misteris la tia Sofia «llegeix i interpreta» les pistes que ella va observant. Feu de detectius i esbrineu quina pista i quina conclusió s'amaga darrere de la pàgina proposada:

Misteri	Pàgina	Pista	Conclusió
Els intrusos de la lluna negra	42	Sr. Olsne: la seva forta encaixada de mans, l'aspror de la pell i la força	No és un advocat retirat
El crim perfecte	82	Senyoreta Delhom: persona reservada que explica la seva vida a la senyora Geltru	Crear una falsa coartada
Al cor del laberint	126	Desaparició de roba bruta	Ensinistrar gossos per matar
Un rostre a la finestra	150	Alexei: escriu una nota en forma d'acròstic.	Està segrestat
Reunió a l'illa de Lobos	173	El periodista David Ortiz: té gustos cars	Accepta suborns

Després de la lectura

1. Imagineu-vos que sou periodistes i heu de cobrir la notícia d'una de les investigacions de la tia Sofia. Confeccioneu-ne una notícia breu per a la primera pàgina del vostre diari. **Resposta oberta.**
2. Quin podria ser el titular que acompanyaria la notícia anterior? Resposta oberta.
3. Compareu els diferents titulars entre els companys/es i consensueu el que podria ser el que s'ajusta millor a cada un dels misteris i a cadascun dels fets. **Resposta oberta.**
4. Durant tot el llibre, l'Àlícia va fent un retrat de com és, segons el seu punt de vista, la personalitat de la tia Sofia. Anomeneu-ne els trets més importants, tant de físic com de caràcter. ADJECTIUS: hipocondríaca, rondinaire, llepafils, esquerpa, irascible, claustrofòbica, maniàtica..., entre altres.

AVALUACIÓ DE LA COMPRENSIÓ LECTORA

1. Digueu si les frases següents són veritables (V) o falses (F):

- a) L'Àlícia és la neboda de la tia Carme. (F)
- b) Els pares de l'Àlícia són propietaris d'un restaurant. (V)
- c) El gos de la tia Sofia es diu Hèrcules Poirot. (F)
- d) A la tia Sofia li agrada molt fer mitja. (F)
- e) Abans d'arribar a la Torre l'Àlícia vivia a Granollers. (F)
- f) El primer viatge a Galícia el fan principalment amb tren. (V)
- g) Les nits sense lluna s'anomenen de lluna negra. (V)
- h) Als penya-segats de Galícia hi ha contrabandistes de joies. (F)
- i) Al transatlàntic fan amistat amb un matrimoni molt ric. (F)
- j) La funda d'un violoncel serveix d'amagatall al senyor Delhom. (F)
- k) Per arribar fins a Núria han de pujar amb el cremallera. (V)
- l) Els minairons són personatges màgics de la tradició popular catalana. (V)
- m) El noi nouvingut a la classe de l'Àlícia és d'origen grec. (F)
- n) Alexei escriu un missatge xifrat en forma d'acròstic. (V)
- o) En el seu últim viatge es desplacen fins a les Illes Balears. (F)
- p) Tots els convidats a l'illa de Lobos tenen alguna cosa en comú. (V)
- q) L'opinió que l'Àlícia té de la tia Sofia canvia a mesura que la va coneixent. (V)

2. Escriu correctament les frases falses de l'exercici anterior de tal manera que totes siguin vertaderes.

- a) L'Àlícia és la neboda néta de la tia Sofia.
- c) El gos de la tia Sofia es diu Poirot.
- d) A la tia Sofia li agrada molt fer ganxet.

- e) Abans d'arribar a la Torre, l'Àlícia no vivia a Granollers.
- h) Als penya-segats de Galícia hi ha narcotraficants.
- i) Al transatlàntic fan amistat amb un matrimoni de Granollers.
- j) La funda d'un contrabaix serveix d'amagatall al senyor Delhom.
- m) El noi nouvingut a la classe de l'Àlícia és d'origen rus.
- o) En el seu últim viatge es desplacen fins a les Illes Canàries.

PROPOSTES PER A LA DIVERSITAT

Activitats de reforç

1. Quan parlem fem servir moltes expressions que no es poden interpretar al peu de la lletra. Per exemple, «fer cinc cèntims de» (pàg. 25) no vol dir pas que hàgim de confeccionar o tenir una moneda de 5 cèntims, sinó que en realitat estem dient «explicar alguna cosa». Relacioneu aquestes altres expressions del cos humà amb el seu significat real:

Tenir-hi la mà trencada (p. 9) / Ser molt hàbil o expert
Fer el cor fort (p.12) / Procurar tenir valor
Pujar-hi de peus! (p.15) / Assegurar-se plenament quelcom
Ser un cap de trons (p. 16) / Ser eixelebrat

2. Agafeu un mapa del Mediterrani i marqueu els punts de destinació del creuer. Per quins països europeus atraca el vaixell?

Barcelona, Còrsega (França) i Gènova (Itàlia).

3. Substituiu les paraules amb negreta del paràgraf següent per algun dels sinònims que us proposem:

Completava tres o quatre voltes al mercat, abans d'aturar-se. Escrutava preus, preguntava, comparava, meditava, tastava i calculava mentalment quant estalviaria per comprar en un lloc o en un altre. Un recorregut interminable de regatejos despietats, sarcasmes feridors, indiferències calculades i estratègies disfressades. Tot val, en la lluita de la compra, per a qui s'ha forjat en els anys de la postguerra i l'estraperlo. Em vaig adonar que, en els productes que els venedors posaven més interès a encolomar-nos, era on havíem d'anar més amb compte.

SINÒNIMS: endossar, examinar, sondejar, explorar, mercadejos, ironies, burles, contraban, mercat negre, atroços, cruels, inhumans.

Encolomar = endossar
Escrutar = examinar, sondejar, explorar
Regateig = mercadeig

Sarcasmes = ironies, burles

Estraperlo = contraban, mercat negre

Despietats = atroços, cruels, inhumans

Estratègies = tàctiques, maniobres

4. En la narració «Al cor del laberint» es fa esment dels gossos de raça mastí sense especificar quins tipus de mastins són, tot i que podem suposar que es tracta de mastins dels Pirineus.

a) Què s'entén per un gos **mastí**?

Amb el nom de mastí es coneixen tot un seguit de races de gossos. Els mastins són un grup de races de gos de grans dimensions, aspecte corpulent amb cap rodó, fortes mandíbules i coll curt. Aquests grans cans s'han utilitzat tradicionalment com a guardians de ramats i de la llar pel seu imponent aspecte i caràcter dòcil.

b) Tipus de mastins.

Mastí espanyol o mastí lleonès, mastí dels Pirineus, mastí americà, mastí tibetà, mastí anglès, mastí napolità, bullmastiff, gran mastí de Borinquen (entre els més reconeguts).

c) Característiques del mastí dels Pirineus.

El Mastí dels Pirineus és un gos de grans dimensions, els mascles fan més de 77 cm i les femelles, 71 cm. Té el pelatge espès i llarg, de color blanc amb taques més fosques per tot el cos. Més informació, a:

http://es.wikipedia.org/wiki/Mast%C3%ADn_del_Pirineo

http://es.wikipedia.org/wiki/Portal:Perros/Razas_de_perros

5. En «Un rostre a la finestra» l'Alexei, el nou amic de l'Àlícia, és d'origen rus. Sabíeu que a Rússia escriuen amb un alfabet diferent del nostre? A Catalunya utilitzem l'alfabet **l·latí**, mentre que a Rússia el **ciríl·lic** és l'alfabet oficial.

Anomeneu tres països o cultures que tinguin o hagin tingut escriptures o alfabetos diferents del nostre.

Japonès, xinès, rus, grec, àrab, mongol, búlgar, macedoni, serbi...

6. Esbrina tots aquests detalls sobre les Illes Canàries:

a) On estan situades?

Davant del Marroc, a la costa nord-oest d'Àfrica, entre les coordenades 27° 37' i 29° 25' de latitud nord i 13° 20' i 18° 10' de longitud oest (aquesta situació implica una diferència horària d'una hora entre les Canàries i Catalunya).

b) Quin oceà les banya?

L'oceà Atlàntic.

c) Quantes illes són?

Són set illes principals.

d) Anomeneu-les segons la seva posició d'oest a est.

El Hierro, la Palma, la Gomera i Tenerife, que formen la província de Santa Cruz de Tenerife; i **Gran Canària, Fuerteventura i Lanzarote**, que formen la província de Las Palmas.

Activitats d'ampliació

1. El llenguatge mariner, com tots els llenguatges específics, té molts termes propis. Paraules com CABINA, COBERTA, NUS, PROA, POPA, ESLORA, ESTRIBORD, BABORD, SEGON DE BORD i BUC tenen un sentit específic per a tota la gent de mar. Descobriu què signifiquen aquestes paraules:

BABORD: **costat esquerre de la nau mirant de popa a proa.**

BUC: **cos d'una nau.**

CABINA: **cambrària petita d'una nau on es pot dormir.**

COBERTA: **plataforma horitzontal que clou el buc d'una nau o el divideix en compartiments separats.**

ESLORA: **llargària del buc.**

ESTRIBORD: **costat dret de la nau mirant de popa a proa.**

NUS: **unitat de velocitat emprada en navegació que equival a una milla marina per hora.**

POPA: **part posterior d'una nau.**

PROA: **part davantera del buc d'una nau.**

SEGON DE BORD: **persona que segueix la primera en rang o categoria.**

2. A la pàg. 39 la tia Sofia comenta: «La gent té dues cares. El que semblen i el que són en realitat.» Compartiu aquesta afirmació? Raoneu les vostres explicacions i poseu-ne algun exemple. **Resposta oberta.**

3. Després d'haver llegit aquest llibre, quina creieu que és la combinació de dots necessària per ser un bon detectiu?

Observació, deducció i un ampli coneixement de la naturalesa humana (p. 56).

4. Esbrineu què és l'estraperlo.

Durant la postguerra espanyola es va denominar estraperlo el comerç il·legal d'articles

intervinguts per l'Estat o subjectes a racionament, rebent l'apel·latiu d'estraperlistes els qui es dedicaven a aquest comerç. El nom sembla que prové d'una ruleta manipulada anomenada Straperlo. L'estraperlo va suposar l'aparició de noves fortunes aconseguides amb aquesta venda il·legal de productes.

En termes generals, quan creieu que l'estraperlo reneix amb força?

Després d'una guerra o d'un desastre natural.

5. Un dels laberints més famosos de la història va unit a una llegenda grega molt important, la llegenda del Minotaure. Esbrina què li va passar al Minotaure en el laberint. **Minos, rei de l'illa de Creta, va fer construir un laberint per tancar-hi el Minotaure, monstre amb cap de toro i cos d'home. Tothom que entrava dins del laberint no en sortia viu i era devorat pel Minotaure, però Teseu va poder matar el monstre i amb l'ajut d'un fil que li havia donat Ariadna va poder sortir del laberint.**

INTERDISCIPLINARIETAT

COMPETÈNCIA BÀSICA EN EL TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ I COMPETÈNCIA DIGITAL / APRENDRE A APRENDRE

1. Imagineu que treballeu en una agència de viatges i la tia Sofia us demana que li faciliteu el transport fins als diferents llocs de destinació on passen les seves investigacions.

a) Consulteu i busqueu els possibles horaris dels diferents mitjans de transport que podrien agafar per arribar a la seva destinació.

b) Presenteu també els diversos pressupostos econòmics. Quin és el més assequible?

2) Esteu treballant en una agència de publicitat i el govern insular de les Canàries us proposa fer una campanya publicitària sobre l'illa de Lobos.

Esbrineu tot el que pugueu sobre l'illa per tal de poder fer un treball que entusiasmi els vostres clients.

Respostes obertes.

COMPETÈNCIA BÀSICA EN CONEIXEMENT I INTERACCIÓ AMB EL MÓN FÍSIC

1. En «Els intrusos de la Lluna negra» hi ha una fase de la Lluna que els malfactors aprofiten per aconseguir els seus propòsits. Esbrina:

a) Quines són les diferents fases de la Lluna.

Lluna creixent, Lluna plena, Lluna minvant i Lluna nova (com que la Lluna gira al voltant

de la Terra, la llum del Sol li arriba des de posicions diferents, que es repeteixen en cada volta; quan il·lumina tota la cara que veiem s'anomena Lluna plena; quan no la veiem és la Lluna nova; entre aquestes dues fases només se'n veu un bocí, un quart, que va creixent o minvant).

b) Com i per què es produeixen aquestes fases.

La Lluna té un moviment de translació al voltant de la Terra i triga uns 28 dies a fer-hi una volta completa. Aquest moviment fa que l'aspecte de la Lluna canviï cada dia i originin les quatre fases de la Lluna. En realitat, el que canvia és la part de la Lluna que, il·luminada pel Sol, es pot veure des de la Terra. No canvia la Lluna sinó la part de la cara il·luminada que es veu des de la Terra.

c) Un sinònim de noviluni i de pleniluni.

NOVILUNI: **lluna nova**.

PLENILUNI: **lluna plena**.

2. L'any 2009 ha estat declarat per la UNESCO com l'Any Internacional de l'Astronomia en honor del gran astrònom Galileu Galilei. Ell va fer una sèrie de descobriments que van canviar per sempre la nostra percepció de l'Univers.

a) Quins són els descobriments fonamentals per considerar Galileu Galilei un dels pares de l'astrofísica?

-Galileu va qüestionar la concepció que la física aristotèlica tenia sobre el moviment de caiguda lliure. Segons Galileu, l'acceleració de la gravetat és idèntica per a tots els cossos.

-Va formular la llei del pèndol.

-Amb la invenció de les lents òptiques per part de científics holandesos (1609), Galileu va idear aplicar aquesta nova tecnologia per optimitzar l'observació de les estrelles i ho va fer construint un TELESCOPI.

-Gràcies a la utilització del telescopi, Galileu va poder descobrir que la superfície de la Lluna no era llisa i uniforme, tal com es creia, sinó plena de cràters i muntanyes. A més, va descobrir que Júpiter tenia satèl·lits que giraven al seu voltant; que el Sol tenia taques mòbils obscures i que la Via Làctia estava formada per un immens nombre d'estrelles.

-Va elaborar i provar tota una metodologia nova per a aquesta ciència, basada en l'enunciat de principis generals, formulats matemàticament, a partir d'una ràpida inducció, dels quals deduí conseqüències que comprovava experimentalment.

Totes les seves afirmacions van ser experimentades per ell mateix.

COMPETÈNCIA BÀSICA D'AUTONOMIA I INICIATIVA PERSONAL

1. El poble de la Torre existeix. Esbrineu segons les pistes que dona el llibre i l'autor:

- a) En quina comunitat autònoma es troba? País Valencià
- b) En quina província? Alacant
- c) Quin és el nom complet del poble? La Torre de les Maçanes
- d) Quin és el seu topònim en castellà? Torremanzanas

COMPETÈNCIA BÀSICA ARTÍSTICA I CULTURAL

1. El nostre país és ple de llegendes i de personatges que les protagonitzen. Les llegendes són narracions populars que solen barrejar elements reals i elements imaginaris, serveixen per explicar costums o tradicions que ens han arribat per transmissió oral i estan relacionades amb un personatge, un lloc, un monument, un país...

- a) Cerqueu informació sobre alguna llegenda de les vostres contrades o algun personatge local.
- b) Exposeu les vostres descobertes a la resta de companys/es.

Respostes obertes.

Es poden consultar diversos webs, com ara:

<http://win.memcat.org/telemat/llegend/index.html>,
<http://www.laketania.com>, entre altres.

No podem oblidar el *Costumari Català* de Joan Amades: el Costumari Català és l'obra cabdal del gran folklorista català Joan Amades. Té com a subtítol *El curs de l'any*. És l'obra etnogràfica de referència per a qualsevol qüestió relacionada amb les tradicions i els costums a les terres de llengua catalana.

COMPETÈNCIA BÀSICA SOCIAL I CIUTADANA

1. Cada vegada més, a les nostres escoles arriben companys i companyes d'altres parts del món, com l'Alexei. Tenir la possibilitat d'entrar en contacte i fer amistat amb persones d'altres cultures és una manera d'enriquir-nos i obrir les nostres ments.

- a) Ompliu, amb les dades de la vostra família, l'arbre genealògic de procedència següent i compareu-lo amb la resta dels vostres companys.

EL MEU ARBRE GENEALÒGIC DE PROCEDÈNCIA

S'haurà d'omplir amb les dades corresponents al lloc de procedència de cada membre de la família (el poble o la província o la comunitat o l'estat de procedència).

Respostes obertes.

COMPETÈNCIA BÀSICA MATEMÀTICA**MISTERIS MATEMÀTICS.**

En la narració «El crim perfecte», a la pàg. 53, el senyor de Granollers parla amb les nostres protagonistes de les característiques de la nau en la qual viatgen: «Una nau excel·lent –va voler aclarir el marit–. Supera els quaranta nusos sense esforç, té capacitat per a una càrrega de deu mil tones i posseeix un doble buc, d'acer i reforços de titani, antinaufragis.»

a) A quina velocitat, mesurada en km/h, es desplaça aquesta nau que va a quaranta nusos?

1 nus equival a una milla marina.

1 milla marina és un terç d'1 llegua marina.

1 llegua marina equival a 5,55 quilòmetres.

Resposta: **40 nusos equivalen a 74 km/h**

b) Quants quilos corresponen a una càrrega de deu mil tones?

1 tona és la unitat de massa equivalent a 1.000 quilos.

Resposta: **10.000 tones equivalen a 10.000.000 de quilos, o sigui, 10 milions de quilos.**

Francesc Gisbert

Cinc viatges pel misteri

CRÈDITS

Edició: EDUCARTIST, S.C.P.

